

PROF. DR. SC. NADI GRUJIĆ "NAGRADA VICKO ANDRIĆ" ZA ŽIVOTNO DJELO

Sve je više dubrovačkih spomenika sačuvanih u sjećanju i u zapisima

"Nikada se u povijesti Dubrovnika, pa ni nakon potresa 1667., nije dogodilo da Grad napusti toliko njegovih stanovnika: procjenjuju na par stotina. Nikada nije provedena ni takva preobrazba okolice da bi se ta opjevana Dubrava pretvorila i

Razgovarala: Sonja Seferović

Nedavno je na svečanosti u Zagrebu ministrica kulture prof. dr. Andrea Zlatar-Viočić uručila prof. dr. sc. Nadi Grujić „Nagradu Vicko Andrić“ za životno djelo, priznanje koje dodjeljuje Ministarstvo kulture RH za izvanredni doprinos u radu na očuvanju kulturne baštine. Povod je i više nego dostatan razlog za razgovor s profesoricom Grujić čiji je doprinos nemjerljiv i za dubrovačku spomeničku baštinu.

> **Nagrada za životno djelo vrhunac je priznanja u profesionalnom djelovanju, pogotovo kad je dodjeljuje struka. Što vam osobno znači?** Dobiti nagradu koja nosi ime Vicka Andrića, prvog našeg stručnog konzervatora 19. stoljeća, za mene je velika čast. Osobito stoga što me je za to priznanje predložilo Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske. To priznanje nije dobiveno samo za moj rad u Dubrovniku, već i za ono što sam kao suradnik Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu tijekom 25 godina obradila u Istri, na Kvarneru, u Hvaru i Korčuli. Uspono sam od 1963. radila na evidentiranju spomenika dubrovačkog teritorija za Zavod za zaštitu spomenika kulture u Dubrovniku pa sam tako upoznala i sve vrste dubrovačke arhitekture. No, uvijek me je najviše zanimala stambena arhitektura, gradska i izvangradska, a to znači i njihov prostorni kontekst.

> **Priznanje ima dvojak smisao: nagrada dugogodišnjem uloženom trudu ali i postignutim rezultatima u očuvanju spomeničke baštine.** Zahvaljujući na nagradi izjavila sam kako sam svjesna da sam je dobila više za uloženi trud u očuvanju spomeničke baštine

Laureatkinja prof. dr. sc. Nada Grujić

nego za postignute rezultate. Vjerujem da je razlog tome upravo činjenica što se bavim stambenom arhitekturom. U nas je svjetovna arhitektura – i javna i privatna – u odnosu na druge vrste, na sakralnu pa i na fortifikacijsku, još uvijek zapostavljena. Shvatila sam to na Kneževu dvoru 1981. Dok se susjedna katedrala uz veliku stručnu i medijsku pažnju istraživala i naveliko komentirao svaki nalaz, na Kneževu dvoru su zbog prethodno izrađenog projekta, rušeni zidovi i popločenja srednjovjekovnog zdanja, netom bi bili snimljeni. Sjećam se kako je profesor Mate Suić bio uvjeren da smo pronašli i zidove antičke utvrde, što je bez obzira na njegov au-

toritet izazvalo nevjericu, ali se kasnije pokazalo posve mogućim. Istraživanja u podzemlju Kneževa dvora tada sam smatrala osobnim porazom – premda je pravi gubitnik ostao grad Dubrovnik. Umjesto da se u jednoj prostoriji (današnjem skladištu) pokažu najranija stoljeća povijesti upravnog središta, o njima će ostati samo neki moji tekstovi. Paradoksalno, sve je više dubrovačkih spomenika sačuvanih u sjećanju i u zapisima. Tu spadaju i neki elaborati koje smo u Dubrovniku izradili nakon potresa i nakon rata za spomenike koji su bili predviđeni za obnovu, ali nisu realizirani ili su obnovljeni bez obzira na prijedloge iznesene u elaboratima.

► Iz obrazloženja

„Nagrada Vicko Andrić“ za životno djelo dodjeljuje se profesorici Nadi Grujić za njezina ukupna izvanredna dostignuća i dugogodišnji predani rad na zaštiti hrvatske kulturne baštine. Od svojih početaka u povijesno-umjetničkoj struci, profesorica Nada Grujić afirmirala se opsegom, kvalitetom i uzornom metodologijom vlastitih primarnih istraživanja i sposobnošću za pouzdanu, kritičku interpretaciju povijesno-umjetničkih izvora. Slijedom vlastitih terenskih istraživanja čiji su rezultati sustavno publicirani, specijalizirala se za urbanističko-arhitektonsku problematiku, osobito za pitanja reprezentativne kasno srednjovjekovne i renesansne stambene arhitekture. Najvažnije znanstvene rezultate profesorica Nada Grujić je ostvarila u spoznavanju kulture povijesnih ambijenata, interpretaciji povijesnog identiteta stambene arhitekture Dalmacije i dubrovačkog područja u odnosu na spomenike na mediteranskom i europskom prostoru. Iznimno je važan njezin doprinos i zasluga za spašavanje i obnovu spomenika Dubrovnika i dubrovačkog područja i to u skladu s najvišim znanstvenim i stručnim mjerilima, od istraživanja koje je osobno vodila, o čemu svjedoče brojni elaborati obnove, do članstva u prvoj Hrvatskoj komisiji za suradnju s UNESCO-om. Profesorica Nada Grujić je s hrvatskom kulturnom baštinom i vlastitim znanstvenim rezultatima kontinuirano upoznavala i krugove svjetskih eksperata sudjelujući na mnogim međunarodnim skupovima u inozemstvu i objavljujući studije u međunarodnim znanstvenim časopisima, zbornicima i knjigama, te predavanjima na renomiranim europskim sveučilištima.

enika ma

a, da se oni preostali
u servisnu zonu"

Ljetnikovci, jedno od poglavlja velikog rada

> Čitatelji vas ponajviše znaju kao autoricu knjiga o ljetnikovcima.

Dubrovački ljetnikovci našli su se u središtu pažnje Sekcije za povijest naselja čiji je voditelj bio profesor Milan Prelog, prvo zbog rušenja koja su pretrpjeli gradnjom Jadranske turističke ceste, a potom i zbog nebrige za te doista vrhunske dubrovačke spomenike. Oni su bili tema mog magisterija i mog doktorata, četiriju knjiga i mnogih članaka. Dubrovački ljetnikovci veliko su poglavlje hrvatske arhitekture i kulture – ne samo renesansne. Rijetko se gdje mogla naći tako tijesna veza arhitekture i prirode. Tema ljetnikovaca neiscrpna je, bilo da se promatra njihov arhitektonski koncept ili posebnost njihovih vrtova ili pak osobiti način života koji pružaju njihovi prostori, a javljaju se samo u okolici bogatih gradova visoke kulturne razine. Svjedoci smo da danas nema potrebe za takvom kvalitetom života. Štoviše, u nas se ljetnikovaca svi žele riješiti – i privatni vlasnici i Dubrovnik. Uvijek me je čudio nesrazmjer između veličanja dubrovačkih pjesnika i književnika, filozofa i znanstvenika naspram nebrige pa i nezainteresiranosti za prostore u kojima su živjeli i radili. Pogledajte ruševine šipanskog ljetnikovca u kojem je Lodovico Beccadelli napisao biografiju Petrarke.

> **Predmet vašeg znanstveno-istraživačkog interesa je i dubrovačka stambena arhitektura iz minulih stoljeća, posebice "ugrožena vrsta"? O kućama, dubrovačkim i lopudskim, pisala sam dosada samo u znanstvenim časopisima koji se u dubrovačkim knjižarama teš-**

Biografija

Povjesničarka umjetnosti prof. dr. sc. Nada Grujić rođena je 1938. godine u Zagrebu. Diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu Povijest umjetnosti i Francuski jezik i književnost. Doktorsku disertaciju obranila je 1980. Od 1964. zaposlena je u Institutu za povijest umjetnosti, a od 1990. na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, gdje je radila do umirovljenja 2006. Vodila je četiri znanstveno-istraživačka projekta i objavila više monografija te brojne znanstvene radove. Tijekom svoga radnog vijeka obradila je više od 1500 spomenika fortifikacijske, sakralne i stambene arhitekture od Istre do Cavtata. Za potrebe Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Dubrovniku radila je od 1963. do 1975. na evidenciji spomenika dubrovačkog područja. Nakon potresa 1979. sudjelovala je u istraživanjima i izradi elaborata obnove najistaknutijih spomenika dubrovačke svjetovne arhitekture: Kneževa dvora, kuća na Pustijerni i ljetnikovca u Rijeci dubrovačkoj, a nakon Domovinskog rata 1991./1992. vodila je istraživanja na Kneževu dvoru u Lopudu i ljetnikovcima na Batahovini.

ko mogu naći. Istina je i to da za «obične» kuće izdavači nisu pokazivali toliki interes kao za ljetnikovce. Ako su ljetnikovci ugrožena vrsta arhitekture, nisu to ništa manje ni gradske kuće. Pogotovo u Dubrovniku i pogotovo danas, kad kuće, čak cijele ulice ostaju bez svojih stanovnika. Istodobno se mijenja i okolica, pogotovo karakter i mjerilo njezine izgradnje. Takvi poremećaji imaju nesagledive posljedice po spomenike stambene arhitekture i u gradu i izvan njega. U pozadini stoje razni interesi, veliki i mali igrači, strani i domaći, a oni koji se protivite rasprodaji nacionalnog blaga, voda i šuma, neka se sjete pribrojiti im i spomenike od nacionalnog značaja.

Dotjerana pročelja - "Potemkinova sela"

Pretprošli tjedan bila sam u Gradu i vidjela dotjerana pročelja nekih kuća kojih unutrašnjost jako dobro poznajem. Podsjetilo me to na anegdotu o «Potemkinovim selima», samo što se ovdje jadrano stanje stvari ne prikriva zbog ruske carice, već zbog turista koji prolaze zidinama, a statisti te naše povijesne predstave kostimirani su stražari, tenisači, papige. Kako ne bih rado u sjećanju Dubrovčana ostala samo «ona koja je pisala o ljetnikovcima», dovršila sam jednu knjigu koja će pod naslovom «Kuća u Gradu» biti

objavljena do kraja ove godine u izdanju Matice hrvatske Dubrovnik. Sadrži studije o raznim aspektima gradske stambene arhitekture 15. i 16. stoljeća koje se temelje na brojnim arhivskim dokumentima, na arheološkim, restauratorskim i konzervatorskim istraživanjima, a popraćene su arhitektonskim nacrtima i fotografskim snimkama. Revalorizacija stambene arhitekture posebno mi se čini važnom u trenutku najave projekata koji zanemaruju planirane restauracije gotičkih i renesansnih kuća na Pustijerni.

> **Nagrada ne znači i prestanak s radom?**

Premda nagrada za životno djelo ima prizvuk nečeg zaključenog i dovršenog – ja imam još neke planove. Danko Zelić i ja zajedno pripremamo knjigu «Onofrio di Giordano della Cava u Dubrovniku». A svojom obavezom smatram napisati i tekst «Izgubljeni spomenici», osvrtno na neke vrijednosti koje su nestale u «obnovama» nakon potresa, u ratnim razaranjima i poratnim devastacijama. Osvrnula bih se i na probleme namjene i prenamjene, na razlike između adaptacije i restauracije između originala i rekonstrukcije. Nagradu ne shvaćam samo kao priznanje mom radu, već i kao potvrdu važnosti stambene arhitekture kojom sam se bavila. Neka bude i poticaj mojim mladim kolegama i bivšim studentima, posebno dubrovačkim, da usprkos svemu odolijevaju pritiscima.